

СТУДЕНІ ПОРІВНЯННЯ

ПРИКМЕТНИКІВ.

СИНОНІМІЧНІ СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ РІЗНОГО СТУПЕНЯ ОЗНАКИ

МОРФОЛОГІЧНА
НОРМА

Українська мова
II клас

ПИТАННЯ

- Що вивчає морфологія?
- За якими ознаками відносимо слова до певної частини мови?
- Поясніть значення терміна «морфологічна норма».
- Наведіть приклади морфологічних помилок у вживанні прикметника, прислівника, дієслова.

✓ **Морфологія** (від грец. *morphe* — форма, *logos* — слово, учення) — це розділ науки про мову, що вивчає слова як частини мови.

✓ **Частини мови** — це класи слів, які характеризуються спільністю:
а) лексичних значень; б) граматичних ознак; в) будови слів і словотворчих засобів; г) синтаксичної ролі.

✓ **Морфологічні норми** стосуються вживання граматичних форм слів та поєднання їх з іншими словами.

✓ Наслідком порушення морфологічної норми літературної мови є **морфологічна помилка**. До морфологічних помилок відносять: неправильне утворення відмінкових форм відмінюваних частин мови, помилкове визначення граматичного роду іменників, неправильне утворення ступенів порівняння прикметників і прислівників, неправильне утворення дієслівних форм.

ПРИГАДАЙ!

ЧАСТИНИ МОВИ

Самостійні

- **Мають лексичне значення**
- **Мають морфологічні ознаки**
- **Є членами речення**

Службові

- **НЕ** мають лексичного значення
- **НЕ** мають морфологічних ознаки
- **НЕ** є членами речення

ПРИКМЕТНИК як частина

Бліц-опитування

МОВИ

Прикметник	- це самостійна частина мови, що виражає ознаку предмет і відповідає на питання ЯКИЙ?, ЧИЙ?
Морфологічні ознаки	Змінюється за числами
	Змінюється за відмінками
	Змінюється за родами.
Синтаксична роль	У реченні прикметник виступає узгодженим означенням , іноді — іменною частиною складеного присудка : <i>За дурною головою і ногам нема спокою (Народна творчість).</i> <i>Яка важка у вічності хода! (Л. Костенко).</i> Прикметник, який перейшов в іменник, може виступати підметом, додатком : <i>Операційна була підготовлена до прийому пацієнта.</i>
Наприклад	Щирий, сонячний, веселковий.

ЦИТАТА ДНЯ

- Перепишіть уривок з вірша й виконайте завдання.
- А. Підкресліть члени речення.
- Б. З'ясуйте лексичне значення виділеного слова.
- В. Напишіть вільне есе про проблему, порушену в рядках Л. Костенко.

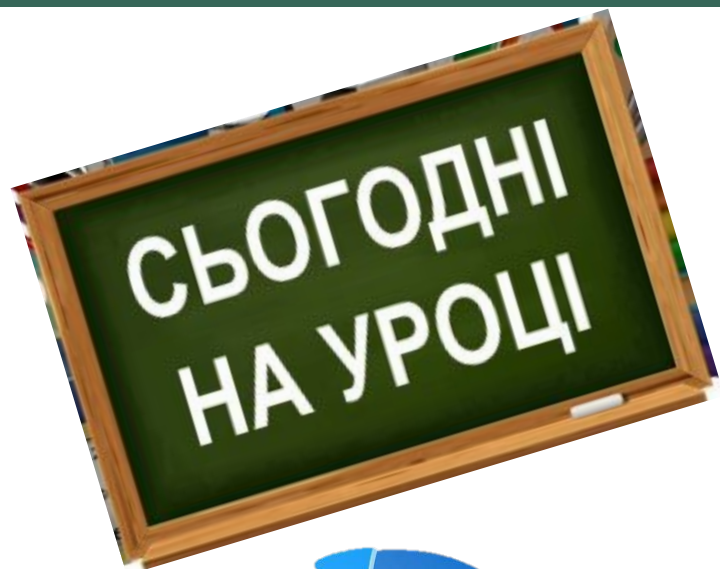
І не знецінюйте кошовне.
Не загубіться у юрбі.
Не проміняйте неповторне
на сто ерзаців у собі!

Л. Костенко

✓ **Ерзац, -у, чол.** —
неповноцінний
замінник чого-
небудь; сурогат.

ЗАУВАЖТЕ!

Пишемо загубіться,
а вимовляємо [загуб'іц'а]
— уподібнення
приголосних.

- Про творення форм вищого та найвищого ступенів порівняння, про синонімію, а також про надмірний вияв чи недостатню інтенсивність ознаки

БЛІЦ-ОПИТУВАННЯ

1. Що вам відомо про ступені порівняння прикметників?
2. Навіщо потрібні прикметники вищого й найвищого ступенів порівняння?
3. Чи від усіх прикметників можна утворити ступені порівняння?
4. Які помилки у вживанні різних ступенів порівняння прикметників вам доводилося виявляти в мовленні публічних людей.

КОЛО ДУМОК

- Зіставте записи з прикметником вищого ступеня порівняння. Яку помилку допущено в другій колонці?

Правильно

Міцніший за сталь

Неправильно

Міцніший сталі

- Зіставте записи з прикметником найвищого ступеня порівняння. Яку помилку допущено в другій колонці?

Правильно

Найбільш сміливий

Неправильно

Найбільш сміливіший

- Зробіть висновок про те, яких помилок потрібно уникати під час уживання прикметників вищого й найвищого ступенів порівняння.

ПРИГАДАЙ!

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

ГРУПИ ПРИКМЕТНИКІВ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

Якісні
Якісні прикметники позначають ознаку предмета, яка може бути виражена більшою чи меншою мірою

Відносні
Відносні прикметники позначають ознаку предмета стосовно інших предметів або явищ

Присвійні
Присвійні прикметники позначають належність чогось особі або тварині

Наприклад:
широкий (ширший) шлях,
стрункий (стрункіший) юнак,
гарний (найгарніший) день

Наприклад:
Оленин зошит,
Андрієва сорочка,
братове слово,
лисячий хвіст.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Ступені порівняння: 5 правил для ЗНО (і не лише!)

ТУТ

Творення ступенів порівняння **якісних** прикметників

Вищий ступінь

Найвищий ступінь

Проста форма	Складена форма	Проста форма	Складена форма
Використовуємо суфікси -ш-, -іш-	Додаємо слова більш, менш до зичайної форми прикметника	Додаємо префікс най- до простої форми вищого ступеня	Додаємо слова найбільш, найменш до зичайної форми прикметника
<i>Дальший</i> <i>Миліший</i>	<i>Більш далекий</i> <i>Менш милий</i>	<i>Найдальший</i> <i>Наймиліший</i>	<i>Найбільш далекий</i> <i>Найменш милий</i>

КОНСТРУЮВАННЯ

- Утворіть усі можливі форми ступенів порівняння від поданих прикметників.

*Дотепний, веселий, смішний,
близький, широкий, тяжкий,
високий.*

- При творенні ступенів порівняння яких прикметників відбулося чергування приголосних? Назвіть ці приголосні.

Перевір!

ІНТЕРАКТИВНА ВПРАВА «СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ»

[https://learningapps.org/
watch?v=pb5v1tpj321](https://learningapps.org/watch?v=pb5v1tpj321)

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

**Змін
а
звук
ів**

При утворенні простої форми вищого ступеня порівняння кінцеві приголосні кореня [г], [ж], [з'] разом із суфіксом [ш] змінюються на [жч]. **НАПРИКЛАД:** дорожчий, тяжчий, ближчий, важчий.

**Дод
атко
ві
засо
би**

- Значення найвищого ступеня можна посилити префіксами як-, що-. **НАПРИКЛАД:** якнайвищий, щонайвищий.
- Іноді найвищий ступінь виражають додаванням до вищого ступеня сполучень від усіх, над усе, за всіх. **НАПРИКЛАД:** миліший над усе, тихіший від усіх.

**Не мають
ступенів порівняння:**

- ✓ прикметники, що виражають абсолютні ознаки (**сліпий, лисий, голий, босий, готовий, живий, порожній**);
- ✓ складні прикметники (**кисло-солодкий, чорноокий**);
- ✓ прикметники з префіксами **пре-, за-, над-, без-, архі-, супер-, ультра-, екстра-** (**предобрий, заважкий, надлегкий**);
- ✓ прикметники із суфіксами **-еньк-, -есеньк-, -езн-, -енн-, -ущ-, -уват-** (**тихенький, старезний, червонуватий**).

ДОСЛІДЖЕННЯ-ОБҐРУНТУВАННЯ

□ Прочитайте. Від яких ужитих у реченнях прикметників утворити ступені порівняння неможливо? Чому?

1. Не хвалися, премудрий чоловіче, мудрістю, не пишайся, силенний козаче, силою.
2. Вороному коникові і просторий майдан тісний.
3. І сліпа коняка везе, як видющий на возі сидить.
4. Горобець маленький, а серденько має.
5. Поможи, доле, чоловіку нежонатому, а жонатому й жінка допоможе.
6. Курка любить теплу клітку, пташина — прекрасну гілку.

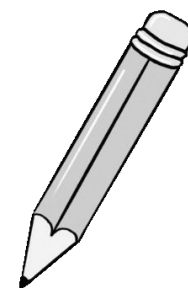

□ Від яких ужитих прикметників утворити ступені порівняння можна? Зробіть це.

САМОДИКТАНТ

□ Перепишіть прислів'я, утворюючи від поданих у дужках прикметників просту форму вищого ступеня порівняння. Виділіть суфікси.

1. Добра стежка (добра) за поганий шлях (Укр.).
2. Дим рідної країни (ясний) від вогню чужини (Англ.).
3. Свобода (дорога) за золото (Укр.).
4. Брудна душа (погана) за брудне тіло (Норв.).
5. Надмірна жадібність (небезпечна) за ожеледь (Монг.).
6. Одяг (хороший) новий, а друг — давній (Араб.).
7. Німий докір (важкий) за висловлений (Фр.).
8. Мудре слово буває (глибоке) безодні, прислів'я буває (гостре) за голку (Італ.).

□ Укажіть прикметники вищого ступеня, утворені від іншої основи.

□ При творенні вищого ступеня яких прикметників відбулося чергування приголосних? Назвіть ці приголосні.

Я — РЕДАКТОР

□ Прочитайте, укажіть і виправте допущені помилки.

□ *Найдовша та найцікавіша подорож починається зі слів «Я знаю більш короткий шлях!»*

□ *У найсучаснішому листі так: якщо немає смайликів — значить тема сама серйозніша.*

□ *Найбільш поживніша їжа — чай. До нього завжди знайдуться пряники, ковбаса та цукерки.*

□ — *Як правильно сказати — еспресо чи експресо?*
— *Еспресо. У цьому питанні я — самий кращий експерт.*

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ

Порівняння приєднуємо до прикметників вищого ступеня обов'язково за допомогою слів **ніж** (таке порівняння виділяємо комами), **від, за**.
НАПРИКЛАД:
кращий за брата
(а не кращий брата).

- ❑ Порушенням морфологічної норми є поєднання обох форм ступенювання:

Неправильно	<u>ПРАВИЛЬНО</u>
<i>більш виразніший, найбільш докладніший.</i>	<i>виразніший, найдокладніший або більш виразний, найбільш докладний.</i>

- ❑ Конструкції **самий кращий, найбільший** неприпустимі.

Перевір!

ІНТЕРАКТИВНА ВПРАВА «СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ»

[https://learningapps.org/
watch?v=ph7radgx321](https://learningapps.org/watch?v=ph7radgx321)

КОНСТРУЮВАННЯ

- Утворіть (де можливо) та запишіть просту й складену форми вищого й найвищого ступенів порівняння поданих прикметників. У яких словах відбулися зміни звуків?

Перекопливий, каштановий, близький,
дорогий, преспокійний, свіжесенький,
доречний, надпотужний, синьоокий.

- З однією утвореною формою складіть і запишіть речення.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

СИНОНІМІЧНІ СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ РІЗНОГО СТУПЕНЯ ОЗНАКИ

N.B.
Nota Bene

Різна міра якості може бути передана без порівняння за допомогою:

- префіксів **пре-**, **над-**, **за-**, **все-**, **ультра-**, **архі-**: *прегарний, всенародний, надпотужний, завеликий, ультрафіолетовий, архіважливий;*
- суфіксів **-ущ-(-ющ-)**, **-езн-**, **-анн-(-янн-)**, **-енн-**: *бруднющий, старезний, величезний, нездоланний, височенний;*
- суфіксів **-уват-(-юват-)**, **-ав-(-яв-)**: *тіснуватий, смаглюватий, шахраюватий, чорнявий, корявий;*
- суфіксів здрібності й пестливості **-еньк-**, **-есеньк-**, **-ісіньк-**, **-юсіньк-**: *тихесенька розмова, гарнюсінький подарунок.*

Більший вияв ознаки передає також поєднання спільнокоренових прикметників та повторів слів:
гарний-прегарний, білий-білісінький, синій-синій.

Синонімічними до прикметників вищого й найвищого ступенів порівняння можуть бути словосполучення, що включають прислівники **дуже**, **вельми**, **занадто**, **мало**, **вкрай**, **зовсім**, **особливо**, **трохи**, **дещо**, **злегка**:
вельми чемний, особливо уважний, ледь теплий, вкрай виважений, не дуже мудрий.

КОМЕНТУВАННЯ

□ Прочитайте. Укажіть прикметники, які без порівняння передають різну міру якості.

1. День був такий важений! (С. Йовенко)
2. Бійці Української Армії стали героями в нинішній архісуперечливий, архітривожний ХХІ вік (Зі сценарію).
3. Незнищенну маємо породу (В. Бровченко).
4. Перемагай себе сьогодні — і будеш нездоланий завтра (О. Довгий).
5. Міцнюща моя кров! Жаркіша від огнива (Б. Олійник).
6. Любити все людство значно легше, аніж одну стражденну душу (Ант. вислів).

**Тестова
робота**

□ Відскануй коди,
виконай тестові
роботи.

Я – РЕДАКТОР

□ Прочитайте, укажіть і виправте допущені помилки.

1. Для вибору спортивного одягу реклама сама найпотрібніша.

2. Такий одяг сьогодні один з найбільш найпопулярніших, і користуються ним не тільки самі професійніші атлети.

3. Більш найпоширенішими є костюми, футболки найрізноманітніших кольорів, оздоблені найдекоративнішими деталями.

4. Реклама пропонує найбільш найзручніші способи оплати.

ПІДКАЗКА

Неправильно

- порада сама найпотрібніша
- найбільш найпотрібніший
- самі професійніші
- найдекоративніші деталі
- більш корисніший

Правильно

- порада найпотрібніша
- найбільш потрібний (найпотрібніший)
- найбільш професійні
- декоративні деталі
- більш корисний (найкорисніший)

**Тестова
робота**

□ Відскануй код,
виконай тестову
роботу

